

กฎหมายระหว่างประเทศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลาวัญญ์ ทัศนศิลป์กุล

ข้อ 1 นายพลหวันชู หัวหน้าคณะปฏิวัติ พร้อมกองกำลังทหารได้เข้ายึดอำนาจรัฐบาล และโค่นล้มการปกครองของประเทศชูลองได้สำเร็จ ในขณะที่ปฏิบัติภารกิจราชการ ล้มล้างรัฐบาลอยู่นั้น กองกำลังของนายพลหวันชูได้เข้ายึด ปล้น เผาทำลายสถานทูต และทำลายทรัพย์สิน ทำร้ายประชาชนของประเทศศรีเลียม ที่อาศัยอยู่ในประเทศชูลองไปด้วย หลังจากนั้นนายพลหวันชูได้รับชัยชนะและได้จัดตั้งรัฐบาลปกครองประเทศชูลองได้เพียงหกเดือน นายพลฮุนไซ อดีตนายกรัฐมนตรีประเทศชูลองสามารถช่วงชิงอำนาจกลับคืนมาได้ และได้กวาดล้างกองกำลังของนายพลหวันชูลงได้อย่างราบคาบ และได้กลับมาเป็นรัฐบาลปกครองประเทศชูลองต่อไป รัฐบาลประเทศศรีเลียมได้เรียกร้องให้รัฐบาลชูลองรับผิดชอบในการกระทำของกองกำลังนายพลหวันชูที่กระทำต่อสถานทูต ทรัพย์สิน และประชาชนของประเทศศรีเลียม แต่รัฐบาลชูลองปฏิเสธความรับผิดชอบ โดยอ้างว่าการกระทำของกองกำลังนายพลหวันชู เป็นการกระทำโดยกลุ่มบุคคลซึ่งมิใช่รัฐบาลชูลอง ท่านจึงวินิจฉัยความรับผิดชอบของรัฐบาลชูลองต่อการนี้ดังกล่าวที่เกิดขึ้น และรัฐบาลชูลองต้องรับผิดชอบใช้ให้แก่รัฐบาล และประชาชนของศรีเลียมหรือไม่ เพราะเหตุใด จงอธิบาย พร้อมทั้งยกหลักกฎหมายระหว่างประเทศประกอบคำอธิบายด้วย

แนวตอบ

ประเด็น

พิจารณาว่าการกระทำของคณะปฏิวัติของนายพลหวันชู ถือว่าเป็นการกระทำที่ประเทศชูลองต้องรับผิดชอบหรือไม่ ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องความรับผิดชอบของรัฐ

หลักกฎหมาย

ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ การกระทำใดๆของรัฐจะก่อให้เกิดความรับผิดชอบขึ้นได้นั้นจะต้องเข้าองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการดังต่อไปนี้

1. เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย
2. เป็นการกระทำที่ละเมิดพันธกรณีระหว่างประเทศ
3. เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย
4. เป็นการกระทำที่ถือได้ว่าเป็นการกระทำของรัฐ ตามหลัก imputability กล่าวคือ หากเป็นการกระทำของบุคคล หรือ กลุ่มบุคคล การกระทำนั้นต้องสามารถถ่ายทอด หรือโอนมา เป็นการกระทำของรัฐได้ทั้งนี้ย่อมพิจารณาจากสถานะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคล กับรัฐนั้น เช่นเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นการกระทำในหน้าที่ หรือกระทำโดยได้มีการ ใช้เครื่องหมาย โดยมีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือที่พิจารณาได้ว่าเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น

ดังนั้นในการพิจารณาว่าการกระทำใดๆ จะเข้าข่ายที่รัฐจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ จึงต้อง ปรากฏแน่ชัดว่า การกระทำดังกล่าวนั้นสามารถที่จะถ่ายทอด หรือถือได้ว่าเป็นการกระทำของรัฐ ในฐานะเป็นบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ กล่าวคือรัฐนั่นเอง

เมื่อพิจารณาว่าเป็นการกระทำของรัฐแล้วจึงพิจารณาต่อไปว่าการกระทำนั้นรัฐมีอำนาจที่จะ กระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากไม่มีอำนาจที่จะกระทำ การกระทำนั้นเป็นการกระทำ ที่ผิดกฎหมาย หรือละเมิดพันธกรณีระหว่างประเทศ และการกระทำนั้นๆ ก่อให้เกิดความเสียหาย แก่รัฐอื่น หรือบุคคลของรัฐอื่น หรือไม่ หากการกระทำดังกล่าวเป็นไปตามองค์ประกอบข้างต้นรัฐที่ กระทำผิดกฎหมายระหว่างประเทศย่อมต้องรับผิดชอบต่อรัฐ หรือต่อบุคคลซึ่งเป็นพลเมืองของรัฐ นั้นๆ ที่ได้รับความเสียหาย

แต่ถ้าหากการกระทำนั้นไม่ใช่เป็นการกระทำที่จะถือได้ว่าเป็นการกระทำของรัฐโดยตรง แต่ เป็นการกระทำของบุคคลธรรมดา หรือกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่กระทำให้นามของรัฐ รัฐจะต้องรับผิดชอบ ในกรณีที่มิได้ใช้ความระมัดระวัง อย่างเต็มกำลังความสามารถในการป้องกัน หรือปราบปรามมิให้ เกิดเหตุร้าย หรือความเสียหายต่อรัฐอื่น การกระทำในกรณีหลังได้แก่การกระทำของเอกชน ซึ่งเป็น พลเมืองของรัฐ และการกระทำของฝ่ายกบฏ ปฏิวัติ หรือรัฐประหาร

สำหรับกรณีการกระทำของฝ่ายกบฏ ปฏิวัติ หรือรัฐประหาร ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ รัฐอื่น หรือพลเมืองของรัฐอื่นนั้น รัฐบาล หรือประเทศนั้นจะต้องรับผิดชอบต่อรัฐอื่นที่เสียหาย หรือไม่นั้น ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ให้พิจารณาถึงความรับผิดชอบของรัฐในเรื่องความระมัดระวังที่ สมเหตุสมผล กล่าวคือรัฐบาลต้องใช้ทุกวิถีทางที่มีอยู่เพื่อป้องกันการเกิดกบฏ และหากเกิด สถานการณ์ดังกล่าว รัฐก็ต้องปราบปรามอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ รวมทั้งมีการลงโทษฝ่ายที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หากสามารถแสดงให้เห็นได้ว่าได้มีการป้องกัน

อย่างสมเหตุสมผลเพื่อปราบปราม และลงโทษกบฏแล้วรัฐก็ไม่ต้องรับผิดชอบเพราะเป็นเหตุสุดวิสัยที่รัฐจะต้านทานไว้ได้

แต่ในกรณีที่มีการกบฏ หรือปฏิวัติที่มีกำลังเข้มแข็ง จนมีลักษณะเป็นสงครามกลางเมือง และฝ่ายต่อต้านสามารถควบคุมพื้นที่ รวมทั้งจัดกองกำลังรักษาความสงบ กับมีกลไกการปกครองของตนด้วย ในสถานการณ์เช่นนี้ รัฐบาลที่ชอบด้วยกฎหมายจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ ถ้าความเสียหายต่อรัฐอื่น หรือ คนชาติรัฐอื่นเกิดขึ้นนอกอำนาจรัฐบาล แต่ตกอยู่ที่อำนาจชั่วคราวของรัฐบาลกบฏ หรือปฏิวัติ ในกรณีดังกล่าวนี้ รัฐย่อมไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากคณะปฏิวัติ เพราะได้ใช้กำลังความสามารถอย่างเต็มที่ที่สุดแล้ว

ดังนั้นกล่าวโดยสรุปได้ว่ารัฐไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบการกระทำของฝ่ายปฏิวัติที่ต่อต้านรัฐบาลตามกฎหมาย เว้นแต่ในกรณีที่รัฐสามารถดำเนินการป้องกัน และปราบปรามได้แต่ไม่ได้กระทำให้เหมาะสม หรือละเลยที่จะกระทำการป้องกันและปราบปราม

แต่ในกรณีที่ฝ่ายปฏิวัติประสบความสำเร็จและสามารถจัดตั้งรัฐบาลของตนขึ้นแทนที่รัฐบาลเดิม รัฐบาลใหม่ของคณะปฏิวัติจะต้องรับผิดชอบต่อรัฐอื่นในบรรดาความเสียหายทั้งหลายที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มจับกลุ่มปฏิวัติจนกระทำการสำเร็จ แต่รัฐบาลใหม่ไม่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของรัฐบาลเดิมที่ถูกโค่นล้มไป

วินิจฉัย

จากข้อเท็จจริงในโจทก์การกระทำของนายพลหวันซู และคณะปฏิวัติที่ได้ใช้กำลังเข้ายึดอำนาจรัฐบาล โค่นล้มการปกครองของรัฐบาลชูลองลงได้สำเร็จ และในขณะปฏิวัติรัฐประหารได้เข้าเผาทำลายสถานทูต ทำลายทรัพย์สินของพลเรือนรัฐศรีเลียมที่อาศัยอยู่ในประเทศชูลองไปด้วยนั้น ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศถือว่าการกระทำของกองกำลังนายพลหวันซูเป็นการกระทำของคณะปฏิวัติ รัฐประหาร ซึ่งพิจารณาได้ในสองกรณีคือ คณะปฏิวัติกระทำการสำเร็จหรือไม่ หากไม่สำเร็จ รัฐบาลเดิมยังเป็นรัฐบาลที่ชอบด้วยกฎหมาย จะต้องรับผิดชอบต่อรัฐอื่นที่ได้รับความเสียหายถ้าหากไม่ได้ใช้ความระมัดระวังอย่างสมเหตุสมผล ในการป้องกันและปราบปรามการกบฏที่ไปก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐอื่น แต่ถ้ารัฐบาลได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่แล้วก็ไม่ต้องรับผิดชอบ คณะปฏิวัติกระทำการสำเร็จคณะปฏิวัติสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ คณะปฏิวัติก็ต้องรับผิดชอบต่อรัฐอื่นที่ได้รับความเสียหาย ในกรณีจากโจทก์จะเห็นได้ว่ารัฐบาลเดิมไม่สามารถป้องกันและปราบปรามการกบฏได้สำเร็จจนกบฏสามารถตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้นมาได้ เมื่อการกระทำของกบฏไม่ใช่การกระทำของรัฐ และรัฐก็ได้ใช้กำลังอย่างเต็มที่แล้วก็ไม่สามารถปราบปรามกบฏลงได้ รัฐบาลเดิมจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตามหากรัฐศรีเลียมได้เรียกร้องให้รัฐชูลองรับผิดชอบในขณะที่ฝ่ายกบฏเป็นรัฐบาลรัฐชูลอง รัฐบาลของฝ่ายที่เคยเป็นกบฏก็ต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนต่อรัฐศรีเลียม

สรุป

ดังนั้นรัฐบาลเดิมที่ต่อมากวาดล้างฝ่ายกบฏลงได้และได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่จึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อรัฐศรีเลียมในการกระทำของฝ่ายกบฏที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่คนชาติและรัฐบาลศรีเลียม เพราะรัฐบาลไม่สามารถป้องกันและปราบปรามกบฏได้ไม่ใช่เป็นการละเลยไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในการป้องกัน ปราบปรามกบฏ ดังเช่นปรากฏในคดี *Morice Gelbtrunk & Co* ซึ่งพิจารณาว่ารัฐบาลไม่อาจจะรับผิดชอบการกระทำของฝ่ายกบฏได้ ทั้งนี้ศาลเห็นว่าคนต่างชาติจะได้รับ การปฏิบัติที่เท่าเทียมกับคนชาติในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายจากสงคราม การปฏิวัติ หรือความวุ่นวายภายในประเทศโดยการกระทำของกองกำลังทหาร หรือคณะปฏิวัติ หากรัฐบาลได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่แล้ว

วิเคราะห์

ก่อนอื่นนักศึกษาก็ต้องทำความเข้าใจใจหายให้ตีว่าประเด็นคำถามของใจหายคืออะไร แล้ววางประเด็นเหล่านั้นให้ถูกต้อง การสามารถกำหนดประเด็นได้ทำให้ นักศึกษาทราบว่าสาระสำคัญของ คำถามว่าต้องการให้นักศึกษาตอบในเรื่องอะไร ซึ่งทำให้นักศึกษาสามารถวางหลักกฎหมายของเรื่องดังกล่าวได้อย่างถูกต้องและตรงประเด็นคำถาม ตรงเป้าหมาย ในคำถามข้อนี้ต้องการประเมินว่า นักศึกษามีความเข้าใจในเรื่องการรับผิดชอบของรัฐหรือไม่ ซึ่งสิ่งที่สำคัญคือนักศึกษาต้องแยกการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐอื่น หรือคนชาติรัฐอื่นได้ว่าเป็นการกระทำของรัฐหรือไม่ (Imputability) สามารถพิจารณาได้หรือไม่ว่าการกระทำอย่างไรเป็นการกระทำของรัฐ เพราะถ้า เป็นการกระทำของรัฐแล้วก็สามารถพิจารณาองค์ประกอบต่อไปได้ว่า การกระทำของรัฐเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายหรือไม่ ละเมิดพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่ การกระทำของ รัฐนั้นมีอำนาจตามกฎหมายระหว่างประเทศที่จะทำได้หรือไม่ และการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นหรือไม่ บางกรณีแม้การกระทำของรัฐนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ หรือคนชาติรัฐอื่น แต่รัฐผู้กระทำอาจจะไม่ต้องรับผิดชอบก็ได้ถ้าไปโดยมีอำนาจที่จะกระทำได้ หรือการกระทำนั้น ผิดกฎหมายแต่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐใดเลยก็ไม่มีสิ่งใดที่จะต้องรับผิดชอบ เป็นต้น

แต่ถ้าพิจารณาเป็นเบื้องต้นแล้วว่าไม่ใช่การกระทำของรัฐจึงพิจารณาต่อไปว่าเป็นการกระทำของเอกชน หรือของฝ่ายกบฏ ปฏิวัติ รัฐประหาร ซึ่งในคำถามข้อนี้ได้ถามในเรื่องการกระทำ

ของฝ่ายปฏิวัติ รัฐประหาร ซึ่งนักศึกษาเมื่ออ่านโจทย์แล้วย่อมจะต้องเข้าใจในทันทีว่าเมื่อเป็นการกระทำของฝ่ายปฏิวัติ รัฐประหาร จึงไม่ใช่การกระทำของรัฐ ในขณะที่ เมื่อไม่เป็นการกระทำของรัฐก็ต้องพิจารณาต่อไปว่า การกระทำของฝ่ายปฏิวัติ รัฐประหารที่ไปก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐอื่น และคนชาติรัฐอื่นนั้น รัฐบาลของรัฐที่ทำความเสียหายจะต้องรับผิดชอบอย่างไรตามกฎหมายระหว่างประเทศต่อรัฐอื่นนั้น ซึ่งหลักเกณฑ์ในเรื่องความรับผิดชอบของรัฐในส่วนนี้กำหนดไว้อย่างชัดเจนแล้วว่าจะต้องรับผิดชอบต่อเมื่อรัฐนั้นไม่ได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ อย่างสมเหตุสมผลในการระมัดระวังปราบปรามการกระทำของฝ่ายกบฏในอันที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย และจะต้องใช้มาตรการที่เหมาะสมในการปราบปรามลงโทษฝ่ายกบฏให้สงบราบคาบโดยเร็ว ดังนั้น หากรัฐนั้นไม่ได้กระทำตามที่อย่างถูกต้องจึงจะต้องรับผิดชอบ หากรัฐดังกล่าวได้ปราบปรามอย่างเต็มที่กำลังความสามารถเต็มที่แล้วแต่ไม่อาจจะต้านทานได้จนรัฐบาลเองก็ต้องถูกล้มล้างไปเช่นกัน จึงไม่อยู่ในวิสัยที่จะทำการป้องกันรัฐอื่น และคนชาติอื่นได้

ประเด็นต่อไปจึงต้องพิจารณาว่าฝ่ายที่กบฏ ปฏิวัติ รัฐประหารนั้นได้เป็นรัฐบาลต่อมา รัฐบาลนั้นย่อมต้องรับผิดชอบต่อรัฐ และคนชาติรัฐอื่นที่ได้รับความเสียหาย รวมถึงตลอดถึงการกระทำของตนก่อนที่จะล้มล้างรัฐบาลเสร็จ แต่ไม่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของรัฐบาลเดิม แต่ถ้าต่อมาฝ่ายรัฐบาลกบฏกลับพ่ายแพ้รัฐบาลเดิมไปอีกถือว่าฝ่ายกบฏเป็นรัฐบาลเพียงชั่วคราว รัฐบาลใหม่จึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของรัฐบาลฝ่ายกบฏเดิม แต่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

หลักเกณฑ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศนี้ วิวัฒนาการมาจากช่วงหลังการประกาศอิสรภาพของประเทศอาณานิคม ซึ่งมีการล้มล้างรัฐบาลกันขึ้นบ่อยๆ ประเทศเจ้าอาณานิคมที่เคยครอบครองดินแดนเหล่านั้นต่างได้รับความเสียหายและเรียกร้องให้มีการรับผิดชอบ แต่ประเทศอดีตอาณานิคมได้พยายามที่จะวางหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติมาตอบโต้ กล่าวคือถ้าคนชาติไม่ได้รับการชดใช้คนต่างด้าวก็ควรได้รับการปฏิบัติที่ไม่ดีกว่าคนชาติ ถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัย (นักศึกษาต้องทำความเข้าใจด้วยว่าหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติในสมัยหลังอาณานิคมมีความหมายที่แตกต่างกับหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) ในปัจจุบันที่หมายความว่าคนชาติได้รับการปฏิบัติที่ดีอย่างไรคนต่างชาติก็ต้องได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันเช่นคนชาติ)

นักศึกษาส่วนใหญ่ตอบข้อนี้ผิดเพราะมิได้วินิจฉัย และวางหลักกฎหมายตามหลักเกณฑ์กฎหมายระหว่างประเทศ และขั้นตอนดังกล่าวอย่างถูกต้อง มักจะนำโจทย์ไปเปรียบเทียบกับกรณีเขมรเขาสถานทูตไทยเป็นส่วนใหญ่ซึ่งเป็นคนละประเด็นกัน (ในกรณีเขมรเขาสถานทูตไทยนั้นเป็นการกระทำของเอกชนไม่ใช่รัฐบาล และที่รัฐบาลต้องรับผิดชอบเพราะไม่ได้ใช้ความระมัดระวัง

อย่างเต็มกำลังความสามารถในการรักษาความปลอดภัยให้แก่สถานทูตไทย และคนไทยอย่างเหมาะสมตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศนั่นเอง)

ข้อแนะนำ นักศึกษาควรจะศึกษาโจทย์ให้ดีๆ และเข้าใจโจทย์อย่างถูกต้อง และไม่ควรตอบคำถามไปตามความเข้าใจของตนเองพยายามยึดหลักกฎหมาย และอธิบายหลักกฎหมายอย่างถูกต้อง แล้ววินิจฉัย วิเคราะห์โจทย์อย่างมีหลักเกณฑ์ เวลาอ่านหนังสือพยายามอ่านอย่างมีสมาธิ และเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้งซึ่งนักศึกษาจะพบว่าวิชานี้ไม่ยากเลย และน่าสนใจศึกษาอย่างยิ่งเพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประชาคมโลกและประเทศชาติของเราและชาติต่างๆ ตลอดเวลา

ข้อ 2 สหประชาชาติได้ส่งนายโทมัส แม็คเนลล์ เจ้าพนักงานสหประชาชาติซึ่งถือสัญชาติรัฐ B เดินทางไปยังประเทศ A ในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยของสหประชาชาติ เพื่อทำการไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งแถบตะวันออกเฉียงใต้ แต่ขณะปฏิบัติหน้าที่นายโทมัส แม็คเนลล์ ได้ถูกลอบสังหาร โดยกลุ่มผู้ก่อการร้ายซึ่งถือสัญชาติของรัฐ A และไม่ปรากฏว่ารัฐบาลของรัฐ A ได้ดำเนินจับกุมกลุ่มผู้ก่อการร้ายดังกล่าว สหประชาชาติจึงได้ เรียกร้องให้รัฐ A รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่นายโทมัส แม็คเนลล์ แต่รัฐ A โต้แย้งว่าสหประชาชาติมิใช่รัฐซึ่งนายโทมัส แม็คเนลล์ ถือสัญชาติ จึงไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่นายโทมัสได้ ดังนั้น ท่านเห็นว่า สหประชาชาติจะสามารถให้ความคุ้มครองแก่นายโทมัสได้หรือไม่ จงอธิบาย

แนวตอบ

ประเด็น

พิจารณาว่าสหประชาชาติมีความสามารถนำคดีฟ้องร้องต่อศาลเพื่อให้ความคุ้มครองแก่บุคคลากรขององค์การตามกฎหมายระหว่างประเทศได้หรือไม่

หลักกฎหมาย

ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศและแนวคำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ในคดี Reparation for Injuries ค.ศ.1949 วางหลักไว้ว่า องค์การระหว่างประเทศเป็นบุคคลระหว่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศมีสิทธิที่จะให้ความคุ้มครองในการปฏิบัติหน้าที่ (Functional protection) แก่เจ้าพนักงานองค์การระหว่างประเทศได้ ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และมีอิสระของเจ้าพนักงานองค์การระหว่างประเทศในนามขององค์การระหว่างประเทศ

วินิจฉัย

ดังนั้น กรณีตามปัญหา เมื่อมีการก่อให้เกิดความเสียหายแก่นายโทมัส แม็คเนล ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานสหประชาชาติ ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ในรัฐ A ในนามผู้ไกล่เกลี่ยของสหประชาชาติ สหประชาชาติจึงมีสิทธิให้ความคุ้มครองในการปฏิบัติหน้าที่แก่นายโทมัส แม็คเนล เจ้าพนักงานสหประชาชาติได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึง “สถานะ” ของพนักงานองค์การระหว่างประเทศและ “การปฏิบัติหน้าที่” ของบุคคลดังกล่าว จึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าพนักงานองค์การระหว่างประเทศนั้นถือ “สัญชาติ” ไດ

สรุป

สหประชาชาติจึงสามารถนำคดีฟ้องร้องต่อศาลเพื่อให้ความคุ้มครองแก่นายโทมัส แม็คเนล ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานสหประชาชาติได้

วิเคราะห์

ในข้อนี้ นักศึกษาต้องพิจารณาให้ได้ว่าประเด็นคำถามของโจทย์ คือ **ให้นักศึกษาพิจารณาว่าองค์การสหประชาชาติมีนิติฐานะและความสามารถอย่างไรในทางกฎหมายระหว่างประเทศ** กล่าวคือเดิมนั้นเป็นที่ยอมรับว่ารัฐเท่านั้นที่มีสถานะบุคคล และเป็นบุคคลภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศเท่านั้นที่มีสิทธิ หน้าที่ อำนาจ ความสามารถในทางระหว่างประเทศ แต่ต่อมากฎที่รัฐได้ตั้งองค์การระหว่างประเทศขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานต่างๆขององค์การระหว่างประเทศ ซึ่งองค์การระหว่างประเทศจะได้รับการกำหนดสถานภาพทางกฎหมายตามที่ธรรมนูญก่อตั้งได้กำหนดไว้ ตลอดจนการกำหนดอำนาจหน้าที่ความสามารถ ในทางระหว่างประเทศไว้ ซึ่งถือว่ามีสถานภาพบุคคลอย่างชัดเจนตามธรรมนูญก่อตั้ง Explicit Power แต่ในบางกรณีองค์การระหว่างประเทศก็ไม่ได้ได้รับการกำหนดสถานภาพ อำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจนดังกล่าว แต่ก็สามารถดำเนินการต่างๆเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์การระหว่างประเทศนั้นๆ จึงถือว่าการที่องค์การระหว่างประเทศสามารถดำเนินการต่างๆได้ตามวัตถุประสงค์ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพ ความสามารถ และความเป็นบุคคลตามกฎหมาย ตามเจตจำนงของรัฐผู้ก่อตั้ง ซึ่งให้สถานภาพทางกฎหมายโดยปริยาย (Implied Power) จึงเป็นที่ยอมรับต่อมาว่าองค์การระหว่างประเทศก็สามารถมีนิติฐานะ มีสถานภาพบุคคลภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศได้ และเช่นนั้นจึงมีความสามารถตามกฎหมายระหว่างประเทศที่จะดำเนินการต่างๆได้ตามกฎหมายระหว่างประเทศ เช่นสามารถใช้สิทธิให้ความคุ้มครองบุคลากร ฟ้องร้องต่อศาลตามกฎหมายระหว่างประเทศ และ

นำคดีขึ้นพิจารณาในศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้ ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่รัฐก็ตาม (ทั้งนี้เพราะหากไม่ใช่บุคคลภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศย่อมไม่มีอำนาจฟ้อง และย่อมไม่สามารถที่จะใช้ Diplomatic Protection ได้ตามกฎหมายนั่นเอง) ทั้งนี้เพื่อให้องค์การระหว่างประเทศสามารถปฏิบัติหน้าที่ภารกิจ และดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การระหว่างประเทศได้นั่นเอง

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้ตัดสินในคดี Reparation for Injuries ค.ศ.1949 ให้สหประชาชาติมีนิติฐานะที่จะฟ้องร้องคดีในศาลได้และมีอำนาจเรียกร้องค่าเสียหายแก่บุคคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์การสหประชาชาติได้แม้จะไม่ใช่รัฐที่บุคคลนั้นมีสัญชาติสังกัดอยู่ก็ตาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสหประชาชาติมีนิติฐานะ และมีความสามารถในทางระหว่างประเทศได้ และได้วางเป็นแนวบรรทัดฐานในการพิจารณานิติฐานะขององค์การระหว่างประเทศต่อมา

นักศึกษส่วนใหญ่ไม่ได้ตอบประเด็นที่โจทย์ถามในเรื่องนิติฐานะและความสามารถของสหประชาชาติ แต่กลับไปตอบเรื่องว่าเจ้าพนักงานทำงานให้กับองค์การสหประชาชาติแล้วได้รับความเสียหายก็ต้องได้รับการชดเชยค่าเสียหายเป็นธรรมดา เป็นการตอบตามสามัญสำนึก แต่ไม่ได้เข้าใจประเด็นของปัญหาอย่างแท้จริง

ข้อแนะนำ

เมื่อนักศึกษาอ่านหนังสือให้พยายามศึกษาถึงสาระสำคัญ หลักเกณฑ์ และความเป็นมาของวิวัฒนาการของกฎหมาย และเข้าใจในเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง จะทำให้เข้าใจสาระต่างๆ ได้อย่างดี จะทำให้เข้าใจกฎหมายอย่างบูรณาการที่ถักทอเรื่องราวต่างๆ ได้ดีขึ้น ไม่ใช่ศึกษาอย่างปะติดปะต่อเป็นท่อนๆ

ข้อ 3 หลุย คนสัญชาติฝรั่งเศส เข้ามาดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางการทูตประจำประเทศไทยและได้สมรสกับมีเรีย คนสัญชาติเดียวกัน ต่อมาหลุยและมีเรียให้กำเนิด ดุยเอ็ดในราชอาณาจักรไทย กรณีเช่นนี้ ดุยเอ็ดสามารถได้สัญชาติไทยหรือไม่ ประการใด

แนวตอบ

ประเด็น

การได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนนั้นต้องมีหลักเกณฑ์อย่างไร และมีข้อยกเว้นอย่างไร

หลักกฎหมาย

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 (พระราชบัญญัติสัญชาติแก้ไขใหม่ พ.ศ. 2535) มาตรา 7 กำหนดให้บุคคลได้สัญชาติไทย โดยการเกิด กล่าวคือ

- (1) ผู้เกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย
- (2) ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย ยกเว้น บุคคลธรรมดาตามมาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง

มาตรา 7 ทวิ* ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย ถ้าในขณะที่เกิดบิดาตามกฎหมายหรือบิดาซึ่งมิได้มีการสมรสกับมารดาหรือมารดาของผู้นั้นเป็น

- (1) ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย
- (2) ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราวหรือ
- (3) ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคน

เข้าเมือง

มาตรา 8 ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย

ถ้าขณะที่เกิดบิดาหรือมารดาเป็น

- (1) หัวหน้าคณะผู้แทนทางการทูตหรือเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนการทูต
- (2) ...
- (3) ...

วินิจฉัย

ตามหลักกฎหมายตามมาตรา 7 เป็นการกำหนดให้บุคคลได้สัญชาติไทย โดยการเกิด ซึ่งประเทศไทยยึดถือทั้งหลักดินแดนและหลักสืบสายโลหิต ซึ่งโดยหลักกฎหมายข้างต้นแล้ว ดุยเอ็ดเกิดใน ราชอาณาจักรไทย ก็ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด ตามมาตรา 7 (2) ตามหลักดินแดน อีกทั้งดุยเอ็ดก็มิได้เป็นบุคคลธรรมดาตาม มาตรา 7 ทวิ วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นข้อยกเว้นที่ทำให้ดุยเอ็ดไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดภายใต้หลักเกณฑ์ตามมาตรา 7 แต่อย่างไรก็ตาม มาตรา 8 ได้กำหนดข้อยกเว้นที่ทำให้ผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไม่ได้สัญชาติไทยเอาไว้ โดยกรณีของดุยเอ็ดนี้เป็นไปตามข้อยกเว้นตามมาตรา 8 เนื่องจากแม้ว่าดุยเอ็ด เกิดในราชอาณาจักรไทย แต่มีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าว ถ้าขณะที่ดุยเอ็ดเกิดบิดาหรือมารดาเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนทางการทูต หรือเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางการทูต ซึ่งในกรณีนี้หลุยบิตาของดุยเอ็ดเป็นคนสัญชาติฝรั่งเศส และมีตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางการทูตประจำประเทศไทย เมื่อดุยเอ็ดเกิด ในราชอาณาจักรไทย

โดยหลุย ซึ่งเป็นบิดาเป็นคนต่างด้าว และเป็นเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนการทูต ดุยเอ็ดยอมไม่ได้สัญชาติไทย

สรุป

ดุยเอ็ดไม่สามารถได้สัญชาติไทยตามหลักดินแดนได้ ทั้งนี้ เพราะดุยเอ็ดเป็นบุคคลที่เข้าข้อยกเว้นการได้สัญชาติไทยตามพระราชบัญญัติ พ.ศ.2535 ในมาตรา 8 นั้นเอง

วิเคราะห์

ในข้อนี้ประเด็นคำถามของโจทก์ คือนักศึกษามีความเข้าใจใน**ข้อยกเว้นหลักการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนหรือไม่** กล่าวคือตามกฎหมายระหว่างประเทศ ประเทศต่างๆมักจะยึดถือหลักการได้สัญชาติของบุคคลโดยการเกิดตามหลักการที่สำคัญสองประการคือ เป็นไปตามหลักดินแดน และหลักสืบสายโลหิต อย่างไรก็ตามการได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักดินแดนนั้นประเทศต่างๆมักกำหนดข้อยกเว้นไว้ ด้วยเหตุผลทางกฎหมาย และเหตุผลเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศชาติ มิฉะนั้นใครก็ตามที่เกิดบนดินแดนประเทศใดย่อมได้สัญชาติของรัฐนั้นตามหลักดินแดน เช่นเดียวกันประเทศไทยก็ยึดถือหลักการได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักดินแดน และหลักสืบสายโลหิต แต่มีข้อยกเว้นสำหรับการได้สัญชาติโดยการเกิดตามหลักดินแดนในมาตรา 7 ทวิวรรค 1 และตามมาตรา 8 ดังอธิบายข้างต้น ซึ่งประเด็นตามปัญหาของโจทก์ ดุยเอ็ดไม่ได้สัญชาติไทยเพราะเข้าข้อยกเว้นตามกฎหมายในมาตรา 8 คือขณะที่เกิดดุยเอ็ดมีบิดาเป็นคนต่างด้าวที่เป็นเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางการทูตนั่นเอง

ในข้อนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่ที่ตอบผิดนั้นไม่เข้าใจหลักข้อยกเว้นในแต่ละกรณี ตามมาตรา 7 ทวิวรรค 1 และตามมาตรา 8 ซึ่งเป็นคนละประเด็นกัน ยิ่งกว่านั้นยังไม่เข้าใจหลักการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดโดยหลักดินแดนอีกด้วย เพราะนักศึกษาคงจะตอบผิดพลาดไปเลยว่าเพราะดุยเอ็ดมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าวจึงไม่ได้สัญชาติไทย ซึ่งไม่ถูกต้องเลย เพราะลำพังการมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าวนั้นบุตรที่เกิดมาบนแผ่นดินไทยที่ไม่เข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 7 ทวิวรรค 1 และตามมาตรา 8 นั้นย่อมได้สัญชาติไทยตามหลักดินแดน แต่ที่ดุยเอ็ดไม่ได้สัญชาติไทยเพราะไปเข้ามาตรา 8 ที่มีบิดาในขณะเด็กเกิดเป็นเจ้าหน้าที่ในคณะผู้แทนทางการทูต แต่ไม่ใช่เพราะมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าว

ข้อแนะนำ

นักศึกษาต้องศึกษากฎหมายอย่างละเอียด และช่างสังเกตแยกแยะสาระสำคัญ ความแตกต่างของบทกฎหมายต่างๆ ให้ได้เป็นอย่างดี จึงจะเข้าใจอย่างถูกต้องชัดเจน
